

RESUME AF DEN ØKONOMISKE KRISE I DANMARK

At vi har en krise, står klart for alle, enhedslisten har derfor udsendt en pjece om krisen forfattet af *Krisehæftegruppen*.

Først forklares krisen så at sige baglæns: 1) Hvad udløste krisen, 2) Hvilken samfundsudvikling gjorde at den blev udløst netop på denne måde, og 3) Hvorfor er der kriser i det kapitalistiske samfund.

Jeg vil i mit resume forklare det forfra:

Det helt grundlæggende er at der i kapitalismen produceres *varer* til et stort og uoverskueligt marked, og at arbejdskraften også er en *vare*. Under feudalismen produceredes der først og fremmest på bestilling, og hvis der produceredes varer, var det til et lille og overskueligt marked. Under kapitalismen udveksles alle varer til deres værdi. Arbejdskraftens minimumsværdi er det der skal til for at holde arbejderen i live og arbejdsduelig og til for at stille en afløser. Hvor stor en værdi arbejderen producerer, er fuldstændig ligegyldigt for lønfastsættelsen. Det betyder at arbejderen producerer mere værdi end han får i løn. Denne forskel er *merværdien*. For at varen skal indbringe kapitalisten noget, skal den sælges. Og så er det klart at der på et eller andet tidspunkt må opstå en krise – man kan kalde den en overproduktionskrise eller en underkonsumptionskrise, for den løn arbejderne får udbetalt, kan ikke indkøbe alle de producerede varer. Så går nogle kapitalister fallit, arbejdere bliver arbejdsløse og varer destrueres. På et tidspunkt opnås der en ny balance, og det hele kan begynde forfra. Dette er det helt grundlæggende. Det videre om kapitalens organiske sammensætning, profittaten og den faldende tendens, og forholdet mellem den produktive kapital og finanskapitalen kan I læse om i pjecen. Det man kan undre sig over ved den nuværende krise er egentlig kun at den ikke er kommet før.

Hvordan kan den kapitalistiske stat så afhjælpe krisen? Op til omkring 1980 var det økonomen Keynes' tanker – deraf keynesianisme – der var reguleringsmidlet. Den stod sin afgørende prøve i 1930'ernes USA. Der blev sat en række offentlige arbejder i gang, dermed blev der betalt lønninger til de tidligere arbejdsløse der så kunne købe nogle af de varer der eller var blevet destrueret. Og på den måde kunne økonomien så at sige løbes i gang igen. Det helt store boom kom ved krigen. Nu skulle der produceres en masse – og det var varer der hurtigt blev omsat – våben! De blev destrueret på slagmarkerne og der skulle hele tiden produceres nye. I det hele taget er krig rigtig godt for kapitalismen.

Omkring 1980 begynder nyliberalismen – en af dens hovedtænkere er nobelprismodtageren Milton Friedman – at erstatte keynesianismen. I Danmark er nyliberalismen kendt gennem Anders Fogs bog: *Fra socialstat til minimalstat*. Den blev bragt til udfoldelse i USA under Reagan og i UK under Margaret Thatcher. Den går ud på lav statslig indblanding (styring), privatisering af offentlige virksomheder og inflationsbekæmpelse. Inflationen forårsages ifølge nyliberalismen især af for høje lønninger, hvorfor nyliberale regeringer stræber efter at svække fagforeningerne og deres indflydelse på løndannelsen. Derudover giver nyliberale regeringer bankerne og de finansielle institutioner mere og mere frit råderum. Det har ført til stor koncentration i finanssektoren og at bankerne har udviklet sig til koncerner, dvs. at banken også befatter sig med forsikringer, realkredit, ejendomsmæglervirksomhed, administration af investeringsforeninger m.m. Det er også her at man

begynder med de mange fancy låneformer afdragsfrie lån osv. Dette har lige som beskæftigelsespolitikken i Roosevelts keynesianske New Deal pustet arbejdernes forbrugsmuligheder op – lige indtil boblen sprang. For lånene skal jo også betales tilbage. Da låntagerne ikke kunne det, gik flere amerikanske banker konkurs, og med tiden også nogle af de største. Det førte til at finansmarkedet så at sige 'krympede' så produktionsvirksomhederne ikke kunne få deres kapitalbehov dækket. Og så begyndte krisen at rulle – også uden for USA. Og nu var det ikke Keynes' politik med beskæftigelsesarbejder man slog ind på, nej der blev – i konsekvens af nyliberalismen – pumpet milliarder og atter milliarder ind i bankerne. Og det samme gentog sig i Danmark startende med Roskilde Bank og fortsættende i diverse bankpakker.

Det eneste der kan stoppe de kapitalistiske kriser, er et opgør med kapitalismen. Men en opfordring til revolution kommer vi næppe langt med lige for øjeblikket. Vi kan derimod opstille et program der beskytter den arbejdende befolkning mod krisens virkninger og i stedet lægger betalingen for krisen over på kapitalisterne. Rigtig gennemført kan det blive en mobilisering for en omvæltning. I pjecen foreslås der følgende (ordret citeret):

En omfattende beskæftigelsesplan, der investerer massivt i offentlig og demokratisk kontrolleret produktion inden for grøn energi og sundhed for at modvirke den kraftigt stigende ledighed

Markant forhøjelse af dagpengene, så de svarer til gennemsnitslønnen for en faglært arbejder i København

At arbejdsløse får ret til offentlig betalt kompetencegivende efteruddannelse, mens de er på dagpenge

Ingen må falde for dagpengegrænsen – arbejdsløsheden er ikke selvforskyldt!

Massivt løft i kontanthjælpen

At banksektoren i Danmark socialiseres og underlægges fuld offentlig og demokratisk styring

Kontrol med spekulation og spekulative låneformer som afdragsfrie, flex- og rentetilpasningslån skal forbydes

Afgift på finansielle transaktioner og valutatransaktioner gennem fx Tobinskat

En ekstra skat på aktieudbytter og kapitalindkomst – brug skatten til investering i offentlig grøn produktion

Udbyttestop i alle overskudsgivende virksomheder, der har modtaget midler fra krisepakkerne

Markant højere selskabsskat – virksomhederne har scoret kassen på at forberede krisen; nu må de betale for at løse den